

Oláh Tamás: Zempléni források Kassa és Eperjes kuruc blokádjához I.

Csicseri Orosz Pál generális levele a kassai németek pányi portyájáról

A Rákóczi-szabadságharc fontos felső-magyarországi hadművelete volt Kassa és Eperjes szabad királyi városok 1703–1704. évi kuruc blokádja. A két ostromzár, amellyel Rákóczi csapatai el kívánták foglalni ezeket a stratégiai fontosságú felső-magyarországi kereskedelmi és kézműipari központokat talán kevésbé feldolgozott, mint Szatmár 1703–1704. évi ostroma, holott a császári csapatok itt is szívosan ellenálltak, és jelentős ideig sikeresen feltartóztatták az ostromlókat. A védők mindkét helyen több alkalommal sikeres kitöréseket hajtottak végre az ostromló kuruc erőkkel szemben, erről szól a most bemutatni kívánt, csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamestertől Zemplén vármegyének 1704 nyarán küldött levél.¹

A levél születésének háttere: Kassa és Eperjes blokádja

A levél írója, Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester 1704 februárjában vette át Kassa és Eperjes, e két, stratégiai szempontból igen fontos felső-magyarországi szabad királyi város ostromzárainak parancsnokságát. A két várost a Rákóczi-szabadságharc kirobbanását követően 1703 ősztől tartották a kuruc hadak blokád alatt Rákóczi parancsára, mivel formális ostrommal nem tudták volna bevenni őket. Császári helyőrségeik azonban, amelyek a Munkács alól előbb Tokaj-Hegyaljához, majd innen a két városba visszavonult Montecuccoli-vértesezrednek köszönhetően 1703 szeptemberétől jelentősen megerősödtek, szilárdan kitartottak. Kassa helyőrségének főkommendánsa a Magyarországon letelepedett báró Johann Jacob Dusart/Dussard de Harre ezredes,² Eperjesé az ír származású Eduard Wilson³ ezredes volt, míg Felső-Magyarország katonai főparancsnoka és egyben a kuruc felkelők elleni hadműveletek irányítója a Kassán székelő, de betegeskedő gr. Ottavio Nigrelli⁴ tábornagy, felső-magyarországi főhadparancsnok volt 1703. szeptember 23-án bekövetkezett haláláig. Ő vonta vissza a Munkács mellől Tokaj-Hegyaljára vonult Montecuccoli-vértesezredet Tokaj térségéből Kassához, mivel úgy gondolta, hogy Felső-Magyarország császári kezén maradása Kassa megvédésétől függ. Elgondolásában jó részt csalatkoznia kellett, mivel 1703 végére néhány szabad királyi város és vár kivételével a kurucok kezére került a teljes Felső-Magyarország területe, azonban a két császári helyőrség jelentékeny kuruc erőket kötött le, mivel Rákóczi hadainak biztosítani kellett Kassa és Eperjes térségét a császári helyőrségek kitöréseitől és meg kellett akadályozni, hogy e kitöréseik révén ellátáshoz jussanak, amely által képesek lettek volna tartósan ellenállni a körülzáró kuruc erőknél.⁵

Kassa térségét 1703. augusztus–szeptemberére ellepték a szerveződő kuruc felkelők, sőt körül is zárták a várost, amelyben a Kassánál állomásozó Buday Istvánnak⁶ a Montecuccoli-vértések feletti októberi győzelme nagy segítséget nyújtott. A várost 1703 végén jelentős létszámú kuruc haderő fogta ostromzárba, Rákóczi 1703. december végén Tokaj alatti táborába 4000 embert várt onnan. Ezzel párhuzamosan az Eperjes környékén táborozó és a várost körülzáró hadakat 1703 októberében Luby György kapitány⁷ irányította. Ő az aki, csapataival 1703 októberében sikertelenül rohanta meg Eperjest. Novembertől azonban elhagyja a város térségét és részt vesz a kurucok nagy sikereket hozó felvidéki hadjáratában. Előbb részt vesz Lőcse ostromában, majd.

Északnyugat-Magyarországon hadakozik a császáriak ellen. November 22-én a Bajmóc várához⁸ közeli, a Nyitra folyó felső folyásánál fekvő Nyitra vármegyei Németprónán⁹ állomásozik Gyürky Ádám¹⁰ kapitánnyal. Innen tudósítja Károlyi Sándor generálist¹¹ a Bajmócról visszavonuló gróf Leopold Anton Joseph Schlik¹² altábornagy és Forgách Simon¹³ generális-főstrázsamester vezette cs. hadak és a velük egyesülni szándékozó, de Winkler Vilmos¹⁴ kuruc kapitánytól Rajecnél vereséget szenvedő báró Adam Georg Ritschan¹⁵ generális-főstrázsamester erőinek csapatmozdulatairól. November 23–24-én Gyürkyvel együtt a Bars vármegyei Oszlányban tartózkodik, azonban itt parancsot kap Rákóczitól és Bercsényi Miklós főgenerálistól, hogy ne távolodjon el nagyon az ostromlott Árva¹⁶ és Likava¹⁷ váraitól, nehogy a császáriak megtudván ezt, azt ostrom félbehagyására kényszerítsék a kurucokat. Luby tartott is ettől, mert olyan híreket kapott, hogy a császáriak igen gyűjtik a hadat Sziléziában. November végén vissza is indult Árva és Likava várai alá, hogy folytassa az ostromot és útközben, november 27-én Nedozerből¹⁸ kérte Károlyit, hogy adjon parancsot Lőcse városának és Monaki Ferenc, akkori lőcsei kapitánynak, hogy küldjenek Likava alá faltörő ágyúkat, löszereket és tüzért is Lőcséről, mert szükségesek az ostromhoz. Luby azután 1703 decemberében, mint mezei colonellus (ezredes) és egyben a Liptó vármegyei lovas és gyalogos katonaság főkapitánya sikerrel lezárta Árva és Likava ostromát, meghódoltatva a két várat. Visszakanyarodva az eperjesi blokád történetéhez, Lubynek a város alóli eltávozását követően a blokád parancsnoka valamikor 1703 december elejétől 1704 január végéig a korábbi Liptó és Szepes vármegyei főkapitány, illetve lőcsei commendáns, Monaki Ferenc lett.¹⁹ Ezt követően Monaki betegsége miatt 1704. január végén–február elején Szemere László²⁰ irányította rövid ideig az ostromot. A kassai és eperjesi ostromzár főparancsnokságával 1704. február 6/8-án bízta meg Rákóczi csicseri Orosz Pált, lovas hadai főkapitányát, akit egyúttal előléptetett generális-főstrázsamesterré is. Orosz Pál a kettős blokád idején Kassa alatt tartózkodott, levelezése alapján úgy tűnik, hogy főhadiszállása Nagyidán²¹ volt, míg az eperjesi ostromzár parancsnoka 1704. február elejétől a betegeskedő Szemere helyett a Liptóból visszatérő Luby György volt, aki levelezése alapján februárban Nagysároson,²² később Kisszebenben²³ rendezte be főhadiszállását. Luby után június–augusztusában a tekintélyes zempléni református birtokos sóvári Soós János²⁴ ezereskapitány volt az ostromzár parancsnoka.²⁵

A kutatások jelen állása szerint az egykorú források és a szakirodalmi adatok alapján, a két ostromzárban az alábbi kuruc alakulatok részvétele ismert 1703–1704-ből:

- Kassa blokádjánál szolgált kuruc alakulatok: Kenyhecz János²⁶ gyalogezrede, Orosz Pál/Vitárius János lovasezrede,²⁷ Nádaskay György ezereskapitány/colonellus/vic colonellus²⁸ lovasezrede és Monaki Ferenc lovasezrede. A Nádaskay-lovasezred 1704 február–márciusában a kassai blokádban szolgált, majd valamikor 1704 tavaszán átvezénylik Eperjes alá, ahonnan a Monaki-lovasezreddel együtt 1704 júliusa körül Kassához vonultak át. Kassa alatt állomásozott még 7 századnyi lengyel had (1704 augusztusi adat). Ezeknek a lengyel csapatoknak a parancsnoka 1704 szeptember végén gróf Csáky Mihály brigadéros, Szepes várának és Rákóczi lengyel hadainak főkapitánya,²⁹ aki ekkor Kassa blokádjának is a parancsnoka. Feltehetően itt szolgált Abaúj és Torna vármegyék nemesi felkelése is, valamint Rákóczi parancsa alapján 1704 nyarától részben itt kellett szolgálnia Borsod és Zemplén vármegyék nemesi felkelésének, továbbá Zemplén vármegye hajdúinak/puskásainak is ide kellett vonulni. Szendrő várának 1704. augusztus 23-ai kapitulációját követően a szendrői magyar katonaság is a kassai blokádban szolgált. Vannak adatok arról is, hogy 1704-ben Kassa alatt állomásozott egy 120 fős „kék” német

lovasszereg, amely Orosz Pál érkezése után jöhetett Kassához, valamint a Bercsényi Miklós táborából Kassa alá érkezett Zorger György serege is, amelyik előbb Vitárius János lovasszeregéhez, majd Szalay Pál lovasszeregéhez csatlakozott.³⁰

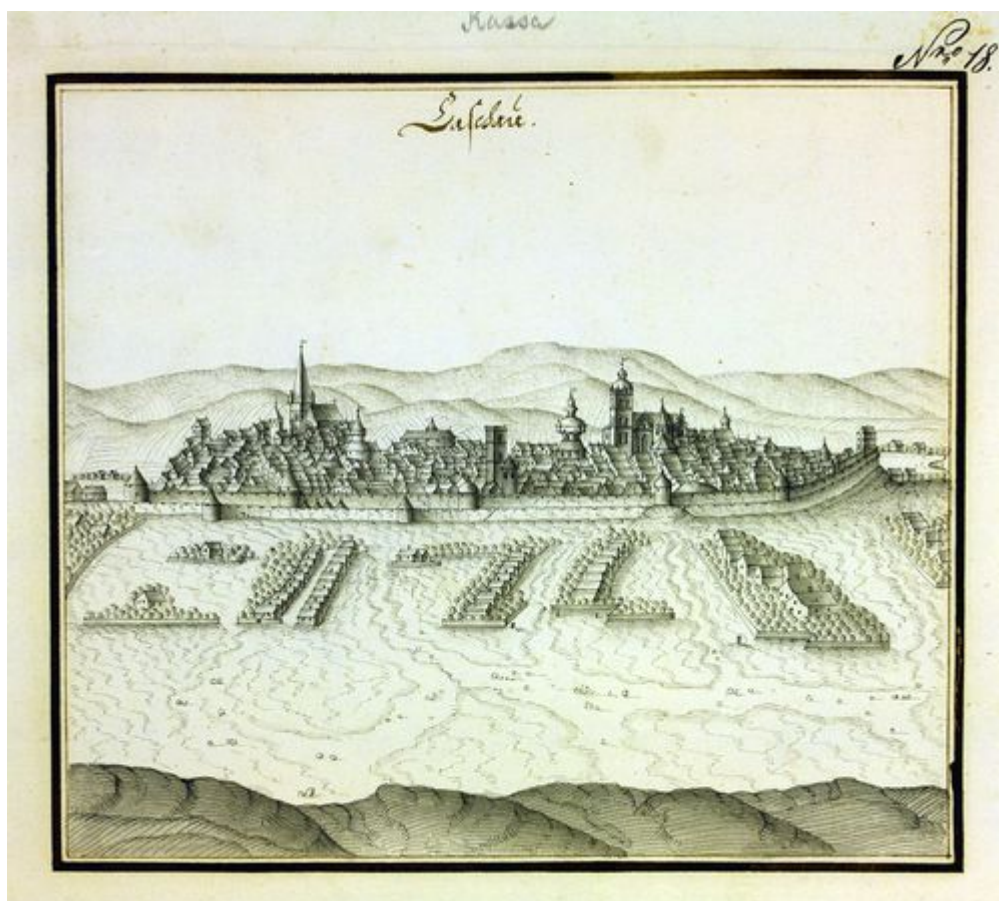
- Eperjes blokádjánál szolgált kuruc alakulatok: Sáros vármegye nemesi felkelése Dessewffy Ferenc alispán és (fő-)kapitány³¹ parancsnoksága alatt (időszakosan) és a vármegye által kiállított lovasok, Szepes vármegyei katonaság (nemesi felkelés? és a vármegye által kiállított hajdúk), Liptó vármegye katonaság (nemesi felkelés?), azaz „Lyptai sereg” Pottornyay Ferenc³² Liptó vármegyei kapitány parancsnoksága alatt 1704 májusáig, Szentmarjay Zsigmond³³ ezreskapitány gyalogezrede, Luby György főkapitány lovasszerege,³⁴ amely korábban Szemere Lászlóé volt. Érdekes adat egyébként Luby ezredéről, hogy volt egy német „gárdája” („Gvardia Suae Dominationis Germanica”) is. Eperjesnél állomásozott 1704 tavaszán–kora nyarán a Nádaskay-lovasszereg, továbbá Monaki Ferenc lovasszerege is, amelynek a fegyelmére komoly panaszok voltak, és amely kb. 1704 júliusától a Nádaskay-lovasszereghez hasonlóan már a Kassánál szolgált. Sóvári Soós János (lovasszerege),³⁵ amelyet Rákóczi 1703–1704 fordulóján Tokaj alól átvezényelt a szatmári ostromzárhoz, 1704 tavaszától állomásozott Eperjes, illetve Kassa alatt. (Az eperjesi ostromzáról Kassa alá átvonuló lovas- és gyaloghadakról, mint pl. a Nádaskay- és Monaki-lovasszeregekről több 1704 nyarán kelt levélben is olvashatunk.)³⁶

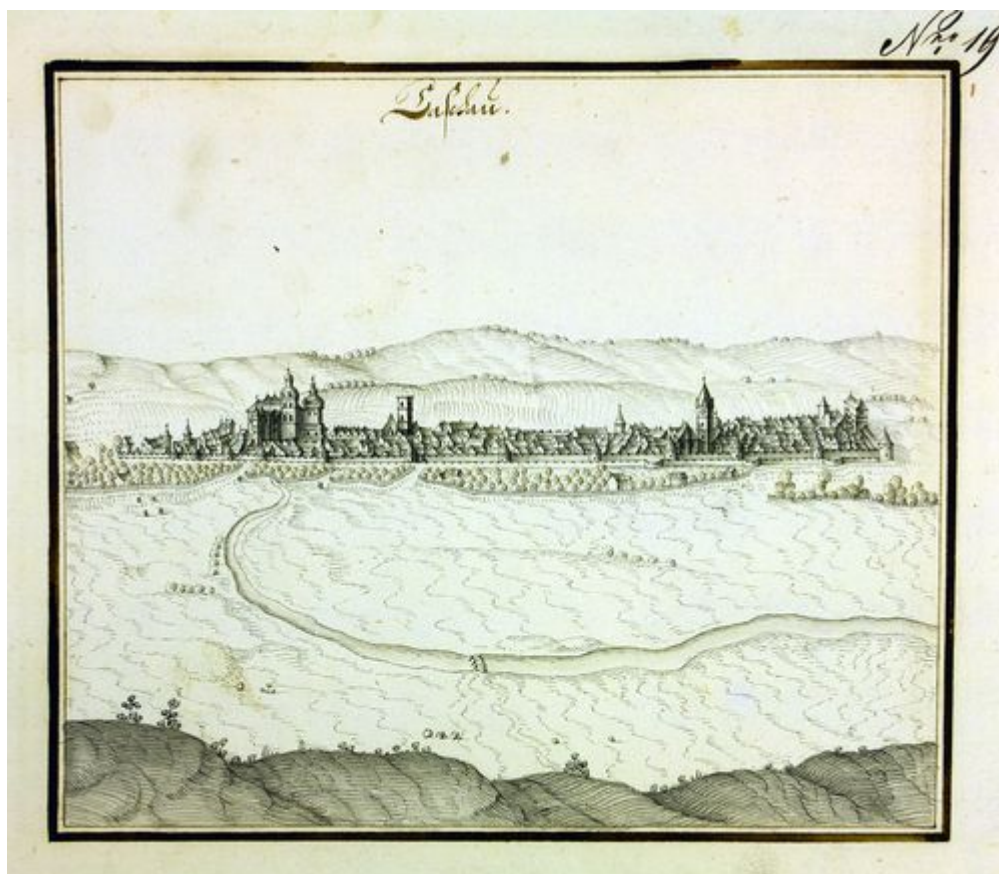
- Még egy ezredről szeretnék szólni az Eperjes és Kassa blokádjában szolgált kuruc alakulatok kapcsán, és ez az Abaúj vármegyei, szinai³⁷ származású Szinai/Szinay Mihály³⁸ gyalogezrede. A források alapján úgy tűnik, hogy ez az ezred Szentmarjay Zsigmond gyalogezredéből vált ki és 1704. júliusától, már a császári helyőrséggel kötött fegyverszüneti megállapodás előtt Kassa alatt állomásozott. Szinay 1704 első felében Szentmarjay Zsigmond gyalogezredének tisztje, február folyamán az ezredparancsnok századában főhadnagy („Dux D. Michaël Szinay”) és századparancsnok, májustól kapitány ugyanabban az ezredben. Később (ezres-)kapitány lett és 1704 augusztus–október folyamán nem teljesen feltöltött, csak három századból álló ezredével már a kassai ostromzárban találjuk. Századparancsnokai Kassay János, Eperjessy Péter, valamint Király János főhadnagyk Szinayval együtt 1704 februárjában, mint a Szentmarjay-gyalogezred tisztjei szerepelnek az iratokban. Kassay János Szinay (vice-)hadnagya, míg Eperjessy Péter és Király János főhadnagyk és századparancsnokok. A Szinay-gyalogezred esetében felmerült az is, hogy Kassa alól Erdélybe vonul, de Kassa kapitulációját (1704. október 20–21.) követően, 1705 telén még az ottani kuruc helyőrséghez tartozott – „Méltóságos Fejedelem kegyelmes Urunk ú Nagysága Cassai Praesidiumjának egyik ezres Gyalog Kapitánya Tekintetes Szinay Mihály Uram”. Ekkor már feltehetően ebbe a gyalogezredbe olvasztották a Szentmarjay-gyalogezredet, mivel egyik századparancsnoka, Kassay György 1704. szeptemberében még a – szintén nem teljesen feltöltött – Szentmarjay-gyalogezred egyik századparancsnoka.³⁹

A császári helyőrségek összetételéről a kutatások jelen állása szerint az alábbiakat tudjuk:

- Kassa: Gyalogság: Dusart/Dussard de Harre ezredes parancsnoksága alatt öt szabadszázad (Frei-Compagnie) állomásozott a Rákóczi-szabadságharc kitörésekor, amelyet egyes forrásokban Dussard-gyalogezrednek („Inclutus Regimen Dusardianus”), vagy tévesen „Dussart-szabadszeregnek” („Dussart’sches Frei-Corps”) is neveztek, ezen kívül Kassa 1704 őszi kapitulációjakor a (Hoch- und) Deutschmeister-gyalogezred mintegy 360 főnyi katonáját is a kivonuló helyőrség részeként említik. Forgách Simon

emlékirata a császári gyalogság létszámát 2000 főre tette, Thaly szerint több mint 1000 főnyi császári gyalogság állomásozott a városban. Lovasság: 1703. szeptemberében pedig ide vonult vissza a Montecuccoli-vértesezred egyik fele (6 század), tulajdonosával és parancsnokával gr. Hercules Pius Montecuccoli-Laderchi⁴⁰ ezredessel, valamint gr. Julius Veterani von Marzichi⁴¹ alezredessel, akik még a Rákóczi-szabadságharc alatt tábornokok lettek katonai eredményeik miatt. Ehhez jött még a helyőrség nagy erejű, 150 ágyúból álló tüzérsége. (Érdekesség, hogy 1703 őszén ide szorult be a spanyol örökösödési háború Rajna-menti hadszínteréről a kurucok ellen hazahívott felső-magyarországi birtokos, báró Gombos Imre⁴² generális-főstrázsamester is, aki Nigrelli halála után a legmagasabb rangú császári tiszt volt a városban, mégsem ő vette át a védelem irányítását és a jelen ismereteim szerint nem is játszott jelentős szerepet a védekezés szervezésében, irányításában.)⁴³

1–2. kép. Kassa látképe 1660–1664 körül⁴⁴

- Eperjes: Gyalogság: A Montecuccolihoz és Veteranihoz hasonlóan a Rákóczi-szabadságharc idején tábornoki rangot nyerő Wilson ezredes parancsnoksága alatt 2 szabadszázad állomásozott 1703 nyarán a városban. (A két Wilson-szabadszázad nem teljes létszámban tartózkodott Eperjesen, mivel belőlük került ki Makovica helyőrsége is.) Lovasság: 1703 őszétől a Montecuccoli-vértesezred egyes adatok szerint két, más adatok szerint öt százada erősítette a helyőrséget. Rajtuk kívül a kassainál gyengébb, de jelentős tüzérséggel is rendelkezett Eperjes. A helyőrség létszáma összesen mintegy 800–1000 fő volt.⁴⁵

Kassa és Eperjes 1704 késő őszeig–kora teléig elhúzódó ostromai (a császári védőseregek kapitulációi: október 20–21., illetve december 1.) idején a kurucok, valamint a városokból élelem- és takarmányszerzés, továbbá az ostromzár gyengítése céljából kitörő császáriak között 1703 őszétől több alkalommal voltak összecsapások 1704 nyaráig. Ezek többször zárultak császári sikerrel, és ennek is volt köszönhető, hogy hosszú ideig voltak képesek ellenállni az ostromnak. Az ostrom és az ütközetek mindkét fél részéről követeltek áldozatokat, továbbá Kassa és Eperjes városait, valamint a környező települések lakosságát is erőteljesen sújtották. Az elhúzódó ostromzár miatt ugyanis legjobban a két várost és környékét terhelték a beszállásolással, hadellátással, hadianyag- és csapatszállítással összefüggő, illetve az összecsapásokból fakadó

terhek és károk, úgy, mint a termények és állatok elpusztítása, prédálása, elkobzása – hogy ezekkel egyfelől növeljék az ellenséges erők ellátási nehézségeit, másfelől javítsák a saját ellátásukat –, vagy az előfogát, azaz a forspont biztosítása. A lakosság terheit szaporította még a jobbágságnak az ostromhoz kapcsolódó, antropogén tájalakításként, felszínformálásként is felfogható mezei és földmunkákban való részvétele. Ilyenek voltak pl. a sáncásás, a vizes árkok lecsapolásával, vagy az ellenségnek rejtkehelyként szolgáló térszínek elpusztításával kapcsolatos munkák. Ez utóbbira Eperjes blokádja idejéből találtam adatot Luby Györgynek egy 1704. május 12-ei levelében: „igen szükségesnek ítélem mennél több parasztságot összegyűjteni és azon Szigeteket, amelyekből gyakran ejtenek bennünket, igen vak helyek lévén azok, egy éjjel levágnatni, és az vizet is elvenni”⁴⁶

Orosz Pál levele a pányi portyáról

Kassa és Eperjes kuruc ostromzárának 1704 nyaráig, a bemutatni kívánt forrás keletkezéséig való rövid áttekintése után következzen a németek 1704. július 11-ei pányi portyájáról beszámoló Orosz Pál-levele ismertetése.

Pány a történeti Abaúj vármegyében, a Kassai-medencében, a Rudnok-patak völgyében fekvő, ma Szlovákia területén, Kassától 26 kilométerre délnyugatra, míg a kassai kuruc ostromzár parancsnokának, Orosz Pálnak a főhadiszállásától, Nagyida mezővárosától 15–17 kilométerre északnyugatra található falu (mai neve: Paňovce). Az, hogy a császári helyőrség ilyen távolságra is el tudott hatolni a portyái során, önmagában is sokat elmond arról, hogy a blokádban szolgáló kuruc erők mennyire voltak képesek hermetikusan lezárni a várost és megakadályozni, hogy az ellenséges erők Kassán kívülre tudjanak portyázni. Ugyanakkor, hogy mégsem volt eredménytelen a kuruc hadak működése, és kezdett rosszabbra fordulni a császári haderő helyzete a két városban, azt az eperjesi és kassai helyőrség nagyszabású, június végén–július elején Nagyida ellen végrehajtott támadása mutatja.

Orosz Pálnak egy Károlyi Sándorhoz írott leveléből értesülünk erről a nagyobb szabású császári hadmozdulatról, amelyet az eperjesi és a kassai helyőrség különítménye hajtott végre valamikor 1704 június legvégén, vagy július elején. Az „Eperjesi Német” egyesülvén a kassaival, Orosz Pálék főhadiszállására, Nagyidára ütött, hogy azt elfoglalja. A császári támadás nem járt eredménnyel, mivel Nagyidát sem sikerült elfoglalni, illetve Orosz Páléktól is kevés zsákmányt szereztek, de az ostrom szempontjából fontosabb, nem sikerült élelmet és illetve takarmányt zsákmányolni, azonban az összecsapásban a kurucok közül kb. 31 fő esett el. A császári csapatok ezután Eperjes alá vonultak és megtámadták az ottani blokádban lévő hadakat, de eredményt ott sem sikerült elérni. Ezt követően az Eperjes alól Kassa felé visszavonuló császáriakra útközben a kurucok támadtak rá, és a hajdúk több mint 30 császári katonát öltek meg és zsákmányoltak öt társzekeret is, amelyeken „szalonna, liszt, paplany, német kurva és egyéb portékák voltak”⁴⁷

Ezt követte majd egy hét múlva a kassai németek pányi portyája. Maga a támadás nem volt jelentős katonai akció, ugyanakkor úgy tűnik a források alapján, hogy a nagyidai kudarc után ezúttal császári sikerrel zárult, mert a hadaik szétoszlása miatt létszámhátrányban voltak a kurucok. A Pányra törő császáriak elleni sikertelen kuruc támadásról nem sokat tudunk, Orosz Pál generális is szükséztlenül fogalmaz erről levelében: „mivel a’ kassai Német Pány nevű faluban kimenvén reájok mentünk; de mi kevesen ők pedig sokan lévén semmit nem tehattünk nekik.”⁴⁸

A levél is azért érdekes, mert hozzájárul Kassa és Eperjes kuruc blokádjá történetének jobb megismeréséhez, amely talán kevésbé feltárt, mint a vele egy időben zajló szatmári ostromzár. Bepillantást enged ugyanakkor azokba a fegyelmi és hadszervezési gondokba, amelyek végigkísérték a Rákóczi-szabadságharcot, és amelyek a reguláris hadviselést alkalmazó, jóval ütőképesebb császári hadsereggel szemben sebezhetővé tették Rákóczi államának, a magyar és erdélyi rendi konföderációnak a haderejét – amire az egykori hivatásos, fronttapszlatokkal is bíró katonatiszt, majd történész, Perjés Géza, valamint Czigány István művei is ráirányítják a figyelmünket. Ezek közé tartozott például a kuruc hadaknak a hadműveleti időszakban történő gyakori szétszálása, amellyel állandóan meg kellett küzdeni a kuruc hadvezetésnek, és amiről Rákóczi is beszámolt Emlékirataiban. Ezek a hadoszlások, illetve tömeges szökések a kuruc alakulatok körében gyakorta előfordultak pl. vesztes csaták, ütközetek (pl. Zsibó, Trencsén) után, amikor a hadak csüggedten szétszéledtek, de zsákmányszerzési, fosztogatási szándékból is, hogy állomáshelyüket elhagyva kifosszák a környező területek lakosságát. Az sem volt ritka a kuruc egységek körében, hogy azért hagyták el a szolgálati helyüket, táborukat, mert ellátási (élelmezés-takarmányozási) nehézségeik voltak. Ezeken túl a hadak felbomlása, hazavonulása, a dezertálások gyakran gazdasági-társadalmi okokból történtek. Ilyen volt többek között, amikor a jobbágykatonák, vagy a nemesi felkelésekben szolgálók a nagy mezei munkák, mint a szántás–vetés, az aratás–betakarítás idején hazatértek, hogy saját gazdaságukat megmentse a pusztulástól, és biztosítsák családjuk megélhetését. E mellett az is szökésre ösztönözte a jobbágykatonákat, amikor a földesurak ki akarták adatni az egyes ezredekől a hadseregbe beállt jobbágyokat, vagy sanyargatták otthoni hozzátartozóikat, illetve amikor a jobbágykatonák a családtagjaikra – a vetési pátensben foglalt mentességek ellenére – kirótt adóterhek miatt, vagy a jobbágyi függésből való szabadulás, a hajdúszabadság elérésének reményében csatlakozva hazatértek a hadból. Ezek az esetek nagyon súlyos hatással jártak, hiszen kockára tették a hadműveletek sikerét. Ezért sem véletlen, hogy a szabadságharc 8 éves története során nagyon sok olyan parancs keletkezett, amelyben felszólították pl. a vármegyéket a csellengő, ezredeiktől elszökött katonák összegyűjtésére és az ezredekhez való visszaküldésére. Ezek a jelenségek Kassa és Eperjes ostroma idején is visszatérő problémaként jelentkeztek, amelyről az alábbi levél is említést tesz.⁴⁹

Függelék: Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsámszter levele Zemplén vármegyéhez a kassai németek Pány faluig hatoló kitöréséről. Nagyida, 1704. július 11.

Illustrissimi, Reverendissimi, Admodum Reverendí, Spectabiles ac Magnifici, Perillustres item ac Generosi Domini Domini mihi observandissimi Colendissimi.⁵⁰

Salutem Servitiorumque meorum humillimorum Commendationem.⁵¹ Akartam Nagyságtoknak kegyelmeteknek híre adnom, Mint hogy a' katonaság igen kioszlott széllle, ma is ha a' katonaság mind itt lett volna, talán győzedelmes Triumphot⁵² nyertünk volna ellenségünkön, mivel a' kassai Német Pány nevű faluban kimenvén reájok mentünk; de mi kevesen ők pedig sokan lévén semmit nem tehattunk nekik. Azért kérvén Nagyságtokat, kegyelmeteket mindenfelől Nagyságtok kegyelmetek hajtsa, úzze, fogassa és kezemhez aki seregére jőni nem akar⁵³ kötözve

küldje, azonban amely négyszáz Puskások felől írtam volt a' Tekintetes Nemes Vármegyének, Nagyságtok kegyelmetek siettesse mennél hamarébb és ide mellénk expediálja. A' széllel⁵⁴ oszlott katonaságot pedig ott körül heverni ne patientálja.⁵⁵ Caeterum Servet Deus Praetitulatas Dominationes Vestras diu⁵⁶ ad vota⁵⁷ superstites. Datum N. Ida. (Nagyida) Die. 11. Julii. Anni. 1704.⁵⁸

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

Servus humillimus obligatissimus

Fasc. 217. No. 120.

Paulus Orosz mp.⁵⁹

az az Paulus Orosz,

Generalis Rakoczianus⁶⁰

Címzés és jelzet:

Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, Perillustrissibus item ac Generosis Dominis Dominis N. N. Supremo et Vice Comitibus, Judlium et Jurassoribus toti denique Universitati Minorum Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium inclyti Comitatus Zempliniensis etc. Dominis Dominis mihi observandissimis Colendissimis.⁶¹

No. 41.⁶²

Anno 1704 die 7. Mensis Augusti in oppido Zemplen (Zemplén) celebrata Generali Congregatione praesentes exhibitae perlectae et publicatae sunt. Per Franciscum Keresztes Juratum Notarium manu propria.⁶³

R.

Rakocziani profugos Milites Capi mandant 1704.

Fas. 217.

No. 120.⁶⁴

Jelzet: MNL BAZML (Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár) IV. 2001/b. Zemplén Vármegye Nemesi Közgyűlésének, Bizottmányának és Haynau-féle közigazgatásának iratai 1214–1850 (1937). Szirmay-Kazinczy-féle történelmi iratok – Acta Politica 1214–1786 (1870). Iratok. Fasc. 217. No. 120.

Illustrissim, Reverendissim, Admodum Reverend.
Siles ac Maga Rex illustris etc ac Gubi Domini
Domini mibi observandi Illustissimi.

Salutem Servitiorum meorum humillimorum
dand. Akartam Ngrök köck trie ad
nom, mine hogy a Katonáság iglu tá vylott
féllel, na is ha a Katonáság mind itt let vlt
na, talám gyözelmes Crimphot nyertim le vlt
na ellátégim vlt, mivel a kassai Német Pány
nevü felvlt tá mltvlt vlt, vlt mltvlt; E mi
kereslt vlt peng pitea léfvt semmi nem tehet
tím vlt. Azélt kassai Ngrök, klyvereket
minden felvlt Ngrök köck hajosa, azé, fogassa
és kezéhez a tá kassai vlt. ^{adott} vlt vlt
gye, Azomly a mély négy, kassai kassai kassai
vltam vlt a T. Német vlt, Ngrök köck
fexesse mltvlt hamavlt és ide mltvlt expe
dlyta. a féllel vltvlt Katonáság vlt vlt vlt
kassai vlt kassai kassai. Admodum Reverendissim
pitas, Dnasm vlt vlt vlt vlt vlt vlt vlt
Dad. N. Ida. Die. 11. July. Cpm. Vlt.

Patitár Dnasm vlt

Fac. 217. No 120.

Servus humillimus
obligatissim.

Paulus Orosz
Generalis Castellian.

R
Sclavoniensi profugos in
litte^{ra} Ca^{pi}m^{and}ent,
1704.

N. 41.
Dux hispani^e Generalisissim^{us} Admⁱⁿist^{ra}t^{io}n^{is} Regi^ae
Catal^onae Magni^{ae} Brit^{an}niae illustris ubi ac h^{is}pani^e Ang^{li}
atq^{ue} sc^{oti}ae Regiⁿⁱ & Vice Regiⁿⁱ ibi. Gualt^{er}o & Jo^han^{ne}
Jesu^u & Fr^{an}c^{isco} J^oh^{an}ne de P^{er}thia, Gualt^{er}o & Jo^han^{ne}
Magni^{ae} Brit^{an}niae Melit^{ar}is Ins^{ula}e G^{en}er^{al}is^{is}
Fr^{an}c^{isco} J^oh^{an}ne de P^{er}thia, Gualt^{er}o & Jo^han^{ne}
Magni^{ae} Brit^{an}niae Melit^{ar}is Ins^{ula}e G^{en}er^{al}is^{is}

Amo 1704. Die 7. mens^{is} August^{us} in
T^{er}ra^{rum} Ca^{ta}lon^{ia}e & Val^{ent}inae
Cardinalis Archiep^{iscopu}s

Fas. 217°
N° 120°

Miskolc
Alicia Lepold

Miskolc
Alicia Lepold

A jegyzetekben használt rövidítések

Levéltári források

Magyarország

Magyar Nemzeti Levéltár

MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A Thököly- és a Rákóczi-szabadságharc levéltárai. G szekció. 1501–1985.

A Rákóczi-szabadságharc levéltára 1501–1985. II. Rákóczi Ferenc fejedelem levéltára (1526) 1703–1712.

G 16

G 16 II. Rákóczi Ferenc levéltára (1526–) 1703–1712. I. 2. Munkácson maradt rész 1703–1710.

2. doboz. I.2.c. Katonai iratok 1703–1705.

2. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1707.

3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709.

MNL BAZML = Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára

Borsod Vármegye Levéltára

IV. 501. Borsod Vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai 1270–1858 (1930).

b) Közgyűlési iratok – Acta politica 1600–1791.

Zemplén Vármegye Levéltára

IV. 2001. Zemplén Vármegye Nemesi Közgyűlésének, Bizottmányának és Haynau-féle közigazgatásának iratai 1214–1850 (1937).

a. Közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvek 1558–1786.

b. Szirmay-Kazinczy-féle történelmi iratok – Acta Politica 1214–1786 (1870).

j. Nemességi iratok – Acta Nobilitaria 1550–1848 (1937).

p. Vegyes közgyűlési iratok 1560–1849 (1898).

IV. 2005. Zemplén vármegye adószedőjének iratai 1553–1850 (1852).

b. Számadások 1635–1850 (1852) és é. n.

IV. 2008. Zemplén Vármegye Törvényszékének iratai 1550–1850 (1851).

d. Polgári perek 1550–1786.

OSZK Kt. = Országos Széchenyi Könyvtár Kézirattára

Fol. Hung. = Folia Hungarica

978. Protocolla Francisci II. Rákóczy. (II. Rákóczi Ferenc protokollum-könyve) 1703–1706.

1389. Thaly Kálmán kuruckori okmánygyűjteménye. Eredeti kéziratok és másolatok. I–XXXII. kötet. Eredeti okmányok. III. kötet. 1704.

Szlovákia

AMK = Archív Mesta Košíc (Kassa Város Levéltára)

Tabularium metropolitanae in superioribus partibus civitatis Cassoviensis (Tabularium metropolitanae in superiori Hungaria civitatis Cassoviensis) 1293–1737

Tomus II. Collectio Schwartzbachiana.

Tomus II. Schwartzbach-gyűjtemény. Zbierka Schwartzenbachova (Collectio Schwartzbachiana) 1256–1737. II. b. Schwarzenbachiana

Tomus IV. Supplementum H.

Tomus IV. H. III/2. Protocolla sessionum magistratualium 1607–1738.

H.III/2. pur. 33. Protocollum Sessionum et Determinationum Magistratualium, ac aliorum Actorum Juridicorum de Anno 1704. et 1705.

ŠAP = Štátný archív v Prešove (Eperjesi Állami Levéltár)

Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789.

Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy.

Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. Administratívne písomnosti (1602–1789) B. Administratívne spisy – Acta politica - Politischen Akten (Közigyűlési iratok) (1603–1789). b. Spisy.

Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C.

Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. Daňové písomnosti (1601–1789). C. Daňové spisy – Acta perceptoria (1688–1789)

ŠAP ŠAL = Štátny archív v Prešove Spišský archív v Levoči (Eperjesi Állami Levéltár Szepességi Levéltár, Lőcse)

Spišská župa (Szepes vármegye) 1314–1849 (1861). I. A. Kongregačné protokoly

Spišská župa (Szepes vármegye) 1314–1849 (1861). I. Administratívne písomnosti 1314–1849 (1861). A. Kongregačné písomnosti. Kongregačné protokoly (Közigyűlési jegyzőkönyvek)

ŠAP Pracovisko Archív Bardejov = Štátny archív v Prešove pracovisko Archív Bardejov (Eperjesi Állami Levéltár Bártfai Fióklevéltára)

MMB = Magistrát mesta Bardejova

Korešpondencia

Korešpondencia (Levelezés, városi iratok)

Forráskiadványok, forrásközlések, forrásismertetések

Acta Rákócziana DVD = Acta Rákócziana – A Károlyi levéltár Rákóczi-kori iratai. Szerk.: Laczlavik György. Készítették: Avar Anton, Laczlavik György, Mészáros Kálmán. A mustrakönyveket feldolgozta: Mészáros Kálmán. Arcanum. DVD-ROM. Bp., 2011.

MNL MOL P 396 – 1. Acta Rakocziana.

AR = Archivum Rakocianum

AR I/I., 1873 = II. Rákóczi Ferencz fejedelem leveleskönyvei, levéltárának egykorú lajstromaival 1703–1712. Közli: Thaly Kálmán. Első kötet. (1703–1706.) Bp., 1873. (Archívum Rakocianum.

II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága. Első osztály: Had- és belügy. Szerk.: Thaly Kálmán. I.)

AR II/I., 1871 = Angol diplomatai iratok II. Rákóczi Ferencz korára. Angol levéltárakból közli: Simonyi Ernő. I. kötet. Pest, 1871. [1703–1705.] (Archívum Rakoczianum. II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága. Második osztály: Diplomacia. I.)

AR III/I., 1978 = II. Rákóczi Ferenc fejedelem Emlékiratai a magyarországi háborúról 1703-tól annak végéig. Fordította: Vas István. A tanulmányt és a jegyzeteket írta: Köpeczi Béla. A szöveget gondozta: Kovács Ilona. Akadémiai Kiadó, Bp., 1978. (Archívum Rákóczianum. III. osztály: Írók. II. Rákóczi Ferenc művei. I. Sorozatszerk.: Hopp Lajos és R. Várkonyi Ágnes)

Articuli Diaetales 1715, 1740 = Articuli Diaetales Anni M. DCC. XV. Tyrnaviae reimpressi typis Academicis Societatis Jesu. Anno M. DCC. XL. In: Corpus Juris Universale Oppidi Privilegiati TiszsaTokajensi Anno 1746. (Joggyűjtemény)

Bánkúti, 1975 = Bánkúti Imre: A sójövedelem Rákóczi pénzügyi politikájában a szabadságharc elején, 1703–1704. (Ifj. Király Mátyás tokaji sóinspektor leveles- és számadáskönyve. 1704-ből.) In: Folia Historica 3. A Magyar Nemzeti Múzeum Évkönyve. Szerk.: Bánkúti Imre – Rózsa György – Szakály Ferenc – Tamás István. Magyar Nemzeti Múzeum, Bp. 1975. 31–66. [online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/FoliaHistorica_03/?pg=32&layout=s]

Barcsay-Amant, 1933 = Ismeretlen okmányok a Rákóczi-felkelés idejéből. Ismerteti: Barcsay-Amant Zoltán. In: Magyar Katonai Szemle III. évf. 1933. IV. évf. 12. füzet. Főszerk.: Berkó István. Bp., 1933. 212–217. [online: https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarKatonaiSzemle_1933_4/?pg=839&layout=s]

Esze, 1955 = Kuruc vitézek folyamodványai 1703–1710. Összeállította, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel ellátta: Esze Tamás. Hadtörténelmi Intézet, Bp., 1955.

Ezer év törvényei. = Ezer év törvényei. (Jogi adatbázis) Wolters Kluwer. [online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torvenyei>]

Forgách Simon emlékirata, 2004 = Forgách Simon emlékirata. In: Köpeczi Béla–R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi tükör I. Naplók, jelentések, emlékiratok a Rákóczi-szabadságharcról. Osiris, Bp., 2004. (Millenniumi magyar történelem. Források. Sorozatszerk.: Gyurgyák János, Póty János.) 435–454.

Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei, 2004 = Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei. In: Köpeczi Béla–R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi tükör I. Naplók, jelentések, emlékiratok a Rákóczi-szabadságharcról. Osiris, Bp., 2004. (Millenniumi magyar történelem. Források. Sorozatszerkesztő: Gyurgyák János, Pótó János.) 76–123.

A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai 1703–1704, 2004 = Emlékezés a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottságának székházában 2004. május 26-án. – A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén vármegyékből 1703–1704. Összeállította: Bánkúti Imre. Szerk.: Dobrossy István. Miskolc, 2004. [online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/BAZM_Sk_42/?pg=0&layout=s]

Thaly I., 1895 = Thaly Kálmán: Katonadolgo a kuruczvilágból. I. közlemény. In: Hadtörténelmi Közlemények. 8. évf. (VIII. kötet.) 1895. 285–338. (Benne: I. Egy generális [Gombos Imre] tábori készlete, 1703., II. Rákóczi Ferencz táborőrségi utasítása, 1704., III. Adalék Érsek-Újvár elfoglalásához, 1704., IV. Szolnok vára, 1705-ben., V. Új adatok a győrvári diadalról, 1706.)

Theatrum Europaeum, 2013 = Theatrum Europaeum. A Rákóczi-szabadságharc krónikája az európai kulturális színtéren. Die Kronik des Rákóczi-Freiheitskampf im Kulturkreis Europas. Válogatta, a bevezető tanulmányt írta, a jegyzetapparátust és mutatókat összeállította:/Ausgewählt, die Einleitungsstudie geschrieben, der Anmerkungsapparat und Indices zusammengestellt von Kincses Katalin Mária. Fordította:/Übersetzt von Tuza Csilla. Nap Kiadó, Bp., 2013. (Rákóczi Források. Sorozatszerk.: Mészáros Kálmán).

Felhasznált irodalom

Beranger–Kecskeméti, 2008 = Beranger, Jean–Kecskeméti Károly: Országgyűlés és parlamenti élet Magyarországon 1608–1918. Napvilág Kiadó, Bp. 2008.

Czigány, 2004 = Czigány István: Reform vagy kudarc? Kísérletek a magyarországi katonaság beillesztésére a Habsburg Birodalom haderejébe. 1600–1700. Balassi Kiadó, Bp., 2004. (A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Millenniumi Könyvtára. 4. Sorozatszerk.: Veszprémy László.)

Czigány, 2020 = Rendi felkelés Magyarországon. A Rákóczi-szabadságharc. In: Magyarország hadtörténete. II. Az oszmán hódítás kora 1526–1718. Szerk.: Mészáros Kálmán. Zrínyi Kiadó, Bp., 2020. 447–484.

Czigány, 2021 = Czigány István: Aszimmetrikus háború, aszimmetrikus hadsereg a Rákóczi-szabadságharc idején. In: Rákóczi emlékkönyv. Szerk.: Bódvai András. Bethlen Gábor Alapkezelő ZRt., Bp, 2021. 31–55.

Esze, 1951 = Esze Tamás: II. Rákóczi Ferenc tiszántúli hadjárata. In: Századok. A Magyar Történelmi Társulat Közlönye. 85. évf. 1951. 1–2. sz. 30–119. [online: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_1951/?pg=33&layout=s]

Heckenast, 2005 = Heckenast Gusztáv: Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár. Sajtó alá rendezte, kiegészítette és az előszót írta: Mészáros Kálmán. História – MTA Történettudományi Intézete, Bp., 2005. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 8. Sorozatszerk.: Glatz Ferenc)

Kónya, 1995 = Kónya Péter: A Sárosvármegyei várak és más erődítmények az utolsó Habsburg-ellenes felkelésekben. In: Végvár és környezet. Szerk.: Petercsák Tivadar és Pető Ernő. Eger, 1995. (Studia Agriensia 15.) 223–237. [online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HEVE_StudiaAgriensia_015/?pg=232&layout=s]

Köpeczi – R. Várkonyi, 2004 = Köpeczi Béla – R. Várkonyi Ágnes: II. Rákóczi Ferenc. Osiris, Bp., 2004. (Milleneumi magyar történelem. Életrajzok. Sorozatszerk.: Gyurgyák János, Pótv János.) [online: <https://www.szaktars.hu/osiris/view/kopeczi-bela-r-varkonyi-agnes-ii-rakoczi-ferenc-milleneumi-magyar-tortenelem-2004/?pg=17&layout=s>]

Magyarország története 4/1., 1989 = Magyarország története 1686–1790. 1. köt. Főszerk.: Ember Győző, Heckenast Gusztáv. Akadémiai Kiadó, Bp., 1989. (Magyarország története tíz kötetben. 4. rész.)

Markó 1932 = Markó Árpád: Gróf Bercsényi Miklós felvidéki hadjárata. (1703. november–december.) In: Hadtörténelmi Közlemények. 33. évf. (XXXIII. kötet.) 1932. 20–63. [online: http://epa.oszk.hu/00000/00018/00195/pdf/EPA00018_hadtortenelmi_1932.pdf, https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/HadtortenelmiKozlemenyek_1932/?pg=24&layout=s]

Mészáros, 2002 = Mészáros Kálmán: A szabadságharc tisztikara. In: Az államiság megőrzése. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról. Szerk. és az előszót írta: Czigány István. Zrínyi Kiadó, Bp., 2002. 157–188.

Mészáros, 2006 = Mészáros Kálmán: II. Rákóczi Ferenc tábornokai és brigadérosai. A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája 1703–1711. Argumentum Kiadó. Bp., 2006. (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára. Sorozatszerk.: Veszprémy László)

Mészáros, 2018 = Mészáros Kálmán: Gombástól Majtényig – A kuruc kor harcai Szatmár vármegyében (1670–1711). In: A történeti Szatmár vármegye II. Szerk.: Reszler Gábor. Kölcsey Társaság, Nyíregyháza, 2018. 134–171.

Oláh, 2011 = Oláh Tamás: A Bodrogköz hadi krónikája 1670–1711. In: Széphalom. 21. kötet. A Kazinczy Ferenc Társaság Évkönyve, 2011. Szerk.: Kováts Dániel. Sátoraljaújhely, 2011. 289–312. [online: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szephalom_21/?pg=290&layout=s]

Oláh, 2020 = Oláh Tamás: Tokajtól Szatmárig. A Rákóczi-szabadságharc hadműveletei a Tiszántúlon és térségében 1704-ben. In: Levéltári Évkönyv. Új folyam. II. évf. Szerk.: Kis József. Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára, Miskolc, 2020. 28–88. [online: https://mnl.gov.hu/sites/default/files/bazml/evkonyv_2020.pdf]

Oross, 2013 = Oross András: A Magyar Királyság törökellenes határvédelmi rendszerének felszámolása és átszervezése. Bp., 2013. (Fons Könyvek. 4. Szerk.: Sarusi Kiss Béla)

Perjés Géza: Az 1703. évi november–decemberi felvidéki hadjárat, 1999 = Perjés Géza: Az 1703. évi november–decemberi felvidéki hadjárat. In: Uő: Seregszemle. Hadtörténeti és művelődéstörténeti tanulmányok. Balassi Kiadó–Zrínyi Kiadó. Bp., 1999. 90–117., 303–306.

Perjés, 2002: Perjés Géza: Taktika és stratégia a Rákóczi-szabadságharcban. In: Az államiság megőrzése. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról. Szerk. és az előszót írta: Czigány István. Zrínyi Kiadó, Bp., 2002. 98–124.

Schmidt-Brentano, 2006 = Schmidt-Brentano, Antonio (München): Kaiserliche und k.k. Generale (1618–1815) Österreichisches Staatsarchiv/A. Schmidt-Brentano. 2006.

Thaly, 1892 = Thaly Kálmán: A székesi gróf Bercsényi család. 1470–1835. Harmadik kötet. 1703–1706. Bp., 1892. [online: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/CsaladHely_CsaladokEgyedi_SzekesiGrofBercsenyiCsalad_3/?pg=0&layout=s]

Török, 2019a = Török Péter: Egy zempléni nemes a szabolcsi hajdúvárosok élén: Szemere László. In: Mészáros Kálmán – Seres István – Török Péter: A fejedelem szolgálatában. Életrajzi

és családtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Szerk.: Kovács Eleonóra – Mészáros Kálmán. Tarsoly Kiadó, Bp., 2018. 100–113.

Török, 2019b = Török Péter: A szabolcsi hajdúvárosok szerepe a Rákóczi-szabadságharcban. (Doktori (PhD) értekezés) Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Debrecen, 2019.

R. Várkonyi, 1999 = R. Várkonyi Ágnes: „Courage d’ esprit”. Bevezetés Perjés Géza tanulmányaihoz. In: Perjés Géza: Seregszemle. Hadtörténeti és művelődéstörténeti tanulmányok. Balassi Kiadó–Zrínyi Kiadó. Bp., 1999. 7–14.

Wrede I., 1898 = Alphons Freiherrn von Wrede: Geschichte der K und K. Wehrmacht. Die Regimenter, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts. I. Band. Wien, 1898. (Mittheilungen des k.u.k. Kriegs-Archivs – Supplement.) [online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/MitKuKKriegsArch_1898_Supplement_01/?pg=0&layout=s]

Wrede II., 1898 = Alphons Freiherrn von Wrede: Geschichte der K und K. Wehrmacht. Die Regimenter, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts. II. Band. Wien, 1898. (Mittheilungen des k.u.k. Kriegs-Archivs – Supplement.) [online: https://library.hungaricana.hu/hu/view/MitKuKKriegsArch_1898_Supplement_02/?pg=0&layout=s]

Zsilinszky, IV. 1897 = Zsilinszky Mihály: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformációtól kezdve. IV. kötet. 1687–1712. Bp., 1897. [online: https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Books_14_EgyhaztortenetEgyhaziIrodalom_0878_Magyar_orszaggyulesek_vallasugyi_targyalasai_4_820/?pg=0&layout=s]

¹ Jelen munka előtanulmány egy Kassa és Eperjes 1703–1704. évi ostromát bemutató tanulmányhoz.

² Itt kell megemlíteni, hogy a Kassa ostromakor, 1704. szeptember elején meghalt Dusart/Dussard de Harre ezredes felesége egy magyar nemesasszony, Bokros Éva („Bokros Éva néhai Duszárd Jakab meghagyott özvegye”, „Baronissae Evae Bokros, Viduae Duszardianae”) volt, aki Kassa kapitulációja után a morva határszélen fekvő, a tárnoki városok közé számító alsó-magyarországi Szakolcán (szlovákul Skalica, ma Szlovákia) élt. Hivatalos volt a Rákóczi által összehívott 1705. évi szécsényi „országgyűlésre” („Generális Convent”), azonban a Rákóczi uralma alatt élő várost fenyegették a Habsburgokhoz hű morva hadak, így kérte a fejedelmet, hogy ne büntesse meg, amiért nem

küldi el követét. Ekkor, 1705 őszén Bokros Éva Bercsényi parancsára 5 jó lovas katonát küldött Nyitra vármegye hadai közé, akiknek zsoldját is fizette. 1707-ben a Szenicétől (szlovákul Senica, ma Szlovákia) délre fekvő, Nyitra vármegyei Lieszkón (később Lészkó, 1889-től Korlátkő része, mai neve szlovákul Cerová, ma Szlovákia) élt. Az 1707. évi ónodi országgyűlésre („Generalis Convent”), mint főnemes özvegye, Rákóczitól személyre szóló meghívót („Speciale Decretum”) nyert, ahová elküldte követét, tekintetes és nemzetes Jászi Pált. Ebből úgy tűnik, hogy ekkor még elismerte Rákóczi fejedelmi hatalmát az özvegy báróné, azonban 1708 elején elküldte követét az Esterházy Pál nádor által Pozsonyba összehívott országgyűlésre, amelyen az I. József német-római császár és magyar király hűségén álló főrendek, vármegyék és szabad-királyi városok követei jelentek meg. A Rákóczi-szabadságharcot követően, 1715-ben még élt, ugyanis egy, az ő ügyével is foglalkozó törvény, az 1715. évi 84. artikus említést tesz róla. (Érdekesség, hogy a törvény magyar fordításában férje neve hibásan, Dujard-ként szerepel.) Lásd: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) A Thököly- és a Rákóczi-szabadságharc levéltárai. G szekció. 1501–1985. A Rákóczi-szabadságharc levéltára 1501–1985. II. Rákóczi Ferenc fejedelem levéltára (1526) 1703–1712. G 19 Fejedelmi Kancellária /II. 2–3./ 1687–1712. 6. doboz. II.2.e./A. Levelek a fejedelemhez, tiszttzatok 1705. augusztus–december. Bokros Éva, „néhai Duszárd Jakab meghagyott özvegye” levele Rákóczihoz. A „fejérhegyen innéd való Processusnak Szolga Bírāja Currentalis levele ide is Szakolcára érkezett” ebben a városban lakó főrendeket és nemeseket, akik között lakik Kassáról kiköltözése óta, sürgeti, hogy menjenek el és jelenjenek meg a Rákóczi által „publicáltatott Ország Gyűlésére”. Szakolca, 1705. szeptember 27. (Fekete viaszpecséttel pecsételt.) 131–133. p., 8. doboz. II.2.e./A. Levelek a fejedelemhez, tiszttzatok 1707. április–december. Bokros Éva levele Rákóczihoz, amelyben közli, hogy az ónodi konventra elküldi követét, nemzetes és vitézlő Jászi Pált. Leszko, 1707. május 8.; Articuli Posoniensis Anni M. DCC. XV. Articulus 84. Pro benigna Suae Majestatis Sacratissimae Resolutione, Baronissae Evae Bokros, Viduae Duszardianae, et Comitissae olim Susannae Eödönffy impertita, gratiae referentur. In: Articuli Diaetales 1715, 1740. 38. p.; 1715. évi LXXXIV. törvénycikk. Ő legszentségesb felségének Bokros Éva báróné, özvegy Dujardné s néhai Eödönffy Susánna grófné részére adott jóságos rendeletéért köszönetet mondanak In: Ezer év törvényei. [online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=71500084.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D23> – utolsó hozzáférés: 2021. április 24.]; Beranger–Kecskeméti, 2008: 135–138.; Magyarország története 4/1., 1989: 224–226.; Oláh, 2020: 64.; Wrede II., 1898: 246., 423., 567., 643.; Zsilinszky, IV. 1897: 295–301.

³ A Rákóczi-szabadságharc kori angol diplomáciai forrásokban is említik ír származását: „Colonel Wilson an Irishman who is in Eperies”, lásd: AR II/I., 1871: 109. Stepney, Hedges miniszternek. Bécs, 1704. április 26. (State Paper Office Germany. No. 174. Vienna, 26. April 1704.) 251–254.; továbbá: Heckenast, 2005: 457–458.; Oross, 2013: 258–261., 285.; Schmidt-Brentano, 2006: 111.

⁴ Heckenast, 2005: 307.; Schmidt-Brentano, 2006: 68.

⁵ ŠAP Pracovisko Archív Bardejov MMB Korešpondencia 1703: Lajstromozott iratok: Fasc. 2. No. 44. Gróf Hercules Montecuccoli ezredes levele Bártfa szabad királyi város bírójának és magisztrátusának. Laager bej Kassaw (Kassa melletti tábor), 1703. szeptember 27.; AR III/I., 1978: 302., 315., 319., 329–330.; Czigány, 2004: 176–177.; Esze, 1951: 30–119.; Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei, 2004: 80–89.; Köpeczi – R. Várkonyi, 2004: 178.; Oláh, 2020: 29–30., 38., 64–65.; Oross, 2013: 89–90., 92., 94., 100–101.; Thaly, 1892: 33., 50–51.

⁶ Heckenast, 2005: 82.; Mészáros, 2006: 69.

⁷ Heckenast, 2005: 272.

⁸ Bajmóc vára szlovákul: Bojnický zámok, ma Szlovákia

⁹ szlovákul Nitrianske Pravno, ma Szlovákia

¹⁰ Heckenast, 2005: 175

¹¹ Heckenast, 2005: 220–221.; Schmidt-Brentano, 2006: 47.

¹² Heckenast, 2005: 376.; Schmidt-Brentano, 2006: 89.

¹³ Heckenast, 2005: 148–149.; Schmidt-Brentano, 2006: 31.

¹⁴ Heckenast, 2005: 458.

¹⁵ Heckenast, 2005: 366.

¹⁶ Egykor Árva vármegyei vár, szlovákul Oravský hrad, ma Szlovákia.

¹⁷ Egykor Liptó vármegye vár Likava falu mellett, szlovákul hrad Likava, ma Szlovákia

¹⁸ Később Nedožser, egykori Nyitra vármegyei település, 1899-től Nádasérberzseny, szlovákul Nedožery-Brezany, ma Szlovákia.

¹⁹ Heckenast, 2005: 291.; Esze, 1955: 396–397.

²⁰ Heckenast, 2005: 405–406.; Mészáros, 2006: 81.; Török, 2019a: 100–113.

²¹ Szlovákul Veľká Ida, ma Szlovákia.

²² Szlovákul Veľký Šariš, ma Szlovákia.

²³ Szlovákul Sabinov, németül Zeben, ma Szlovákia.

²⁴ Heckenast, 2005: 389.; Oláh, 2011: 309.

²⁵ MNL OL G 16 2. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1707. No. 1. Deditio et Capitulatio Arcis Arva. (Árva kapitulációja.) 1703. december 5. 29–30. fol., No. 2. Capitulatio Likavaiensis. (Likava kapitulációja.) 1703. december 17. 31–32. fol., 3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709. No. 186. Az eperjesi és kassai németek részére végzett kémkedéssel vádolt Jarik Pál ellen folytatott vizsgálat jegyzőkönyve. Készítette: Berthóti Boldizsár, az eperjesi blokád auditora. Kiszseben, 1704. június 16–21. 449–454. fol.; MNL MOL P 396 – 1. Acta Rakocziána. No. 92. Luby György levele Károlyi Sándor vicegenerálishoz. Németpróna, 1703. november 22., No. 96. Luby György levele Károlyi Sándorhoz. Oszlány, 1703. november 23., No. 101. Luby György és Gyürky Ádám levele Károlyi Sándorhoz. Oszlány, 1703. november 24., No. 109. Luby György levele Károlyi Sándor főgenerálishoz. Nedozer, 1703. november 27., No. 138. Monaki Ferenc levele Károlyi Sándorhoz. Lőcse, 1703. december 1., No. 423. Orosz Pál levele Károlyi Sándorhoz. Nagyida, 1704. július 4. In: Acta Rákócziána DVD.; MNL BAZML IV. 501/b. Materia II. Fasc. I. Frust. 290. Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester levele Borsod vármegyéhez, amelyben közli, hogy megkapta Rákóczi parancsát, amely szerint a fejedelem utasította Borsod vármegyét arra, hogy mindazok, akik eddig nem insurgáltak, és akármelyik ezredbeli Bercsényitől elmaradt Borsod vármegyei hadak keljenek fel egy-két hét alatt és jelenjenek meg a kassai blokádban. Kéri ezért a vármegyét, hogy hajtsák végre a fejedelem akaratát és mielőbb mind lovas, mind gyalog katonákat küldjenek az ostromzárhoz. Nagyida, 1704. július 11.; IV. 2001. b. Historicorum Tomus X. Credentiales. Fasc. 174. No. 1852. Orosz Pál levele Zemplén vármegye közönségének. Nagyida, 1704. május 16., Fasc. 174. No. 1855. Orosz Pál levele Zemplén vármegye közönségének. Nagyida, 1704. augusztus 11.; IV. 2001/b. Iratok. Fasc. 208. No. 112/b. Orosz de Csicser Paulus discendentis milites Rakocziános ad Castra compellit. 1704. „Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferenc, Nemes Sáros vármegye örökös Fő Ispánja: Kegyelmes Urunk Ő Nagysága egyik Lovas Ezerének Actualis Colonellusa: Somlyó Vég Várának Fő kapitánya: és egész Hadainak Generális Fő Estrása Mestere Csicseri Orosz Pál” pátense Zemplén vármegyének a katonaszökevények és csellengő katonák ügyében. Nagyida, 1704. február 29., Fasc. 217. No. 120. Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester levele Zemplén vármegyéhez. Nagyida, 1704. július 11.; IV. 2001. p. Lajstromozatlan, évrendezett vegyes közgyűlési iratok. 13. csomó. 16–18. század. 18. század. Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester levele Keresztes Ferenc Zemplén vármegyei jegyzőnek. Nagyida, 1704. április 25., Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester levele Munkácsi János Zemplén vármegyei alispánnak. Nagyida, 1704. július 5.; OSZK Kt. Fol. Hung. 978. III. fejezet. 184. fol. recto.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy. 1704: 4/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. június 3., 12/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez az állítólag Kenyhecz János hajdú által a „Peklini völgyön” tett kihágások ügyében, amelyben ismételten figyelmezteti a vármegyét, hogy a korábbi pátenseiben foglaltaknak

megfelelően lépjen fel a szökött, kóborló katonák ellen. Nagyida, 1704. május 28., 13/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. május 17. (Felolvasták Sáros vármegye közgyűlésén. Nagysárosi tábor, 1704. május 29.), 14/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. május 25., 18/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez a vármegyékben szétoszlott, a katonai szolgálattól magukat elvonó, fegyverfogaásra alkalmas katonák és hajdúk összegyűjtése, valamint a kihágásokat elkövetők megzabolázása, és alakulataikhoz kényszerítése ügyében. Nagyida, 1704. február 29., 20/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. március 2., 23/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. március 28., 26/pol/1704. Luby György ezredes, az eperjesi ostromzár parancsnokának levele Sáros vármegyéhez az ott szolgáló katonaság ellátásával, az insurrectioval és a nemesi felkelésnek az ostromzárban végzendő szolgálatával, valamint a vármegyének az ostrom körül egyéb teendőivel kapcsolatosan. Kisszeben, 1704. május 12., 33/pol/1704., 34/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. augusztus 4., 36/pol/1704. Sáros vármegye II. Rákóczi Ferenchez írott levelének fogalmazványa, amelyben jókívánságaikat fejezik ki erdélyi fejedelemmé választása alkalmából. Közlötték továbbá, hogy Rákóczi hűségére több nemes is kijött Eperjesről, köztük Usz György, Usz László és Péchy László. Őket a blokádban szolgáló katonák és hajdúk, rájuk törve mindenükből kifosztottak. Soós János commendáns a vármegye többszöri megkeresésére ellenére sem kerestette meg a javaikat, így azt kéri Rákóczitól, hogy parancsolja meg Soós Jánosnak, hogy a kifosztott sárosi nemesek értékeit kerestesse elő és adassa vissza. A nevezett személyek egyébként készek lettek volna személyesen is Rákóczi elé járulni, de semmilyen módjuk nincs erre. Kérte továbbá a vármegye, hogy a nevezett nemesek birtokait is adja vissza a fejedelem, hogy ezek példájára szaporodhassék Rákóczi híveinek tábora. Sáros vármegye közgyűlése, Nagysáros, 1704. augusztus 22., 41/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. július 10. (Felolvasták Sáros vármegye közgyűlésén. Szentmihály, 1704. július 18.), 42/pol/1704. Csicseri Orosz Pál levele Sáros vármegyéhez. Nagyida, 1704. július 12., 47/pol/1704. – Sáros vármegye keltezetlen folyamodványa II. Rákóczi Ferenchez a vármegyében állomásozó, és azon belül is az Eperjest körülzáró hadak ellátásával és kihágásaival a császári helyőrség kitérésai által okozott károkkal, a blokádban megerősítésével, a nemesi felkelés szolgálatával, Domoki Zsigmond újhelyi kapitány visszaélésével, a hanusfalvi harmincad eltörlésével és a kassai ostromzárban szolgáló, de Sáros vármegye Kassához közeli falvaitól ellátást követelő kuruc hadakkal kapcsolatosan, II. Rákóczi Ferenc Miskolcon, 1704. február 3-án kelt válaszával, 57/pol/1704. Luby György ezredes, az eperjesi ostromzár parancsnokának hadellátási levele Sáros vármegyéhez. Nagysáros, 1704. február 15., 62/pol/1704. II. Rákóczi Ferenc parancsa Sáros vármegyéhez arról, hogy minél nagyobb számban keljenek fel és szálljanak táborba az eperjesi ostromzárhoz, ahol nemzetes és vitézlő Luby György parancsnoksága alá fognak tartozni. Miskolc, 1704. február 4., 88/pol/1704. Keresztesi Dessewffy Ferenc Sáros vármegyei alispán, illetve Luby György colonellus/főkapitány és commendáns/főcommendáns megállapodása az eperjesi ostromzárban szolgáló kuruc seregek ellátásáról. Sárosi tábor/kastély („In Castro Sáros”), 1704. február 17., 96/pol/1704. Luby György ezredes, az eperjesi ostromzár parancsnokának levele Dessewffy Ferenchez, Sáros vármegye alispánjához és főkapitányához az evangélikus tábori lelkigondozás szervezése tárgyában. Kisszeben, 1704. május 29., 103/pol/1704/a. Szemere László főkapitány credentia (megbízólevele) Sáros vármegyéhez, amelyben az új esztendő beköszöntével üdvözlí a vármegyét és némely ügyek miatt elküldi a megyegyűlésre Berthóti Ádámot. Kisszeben, 1704. január 3., 103/pol/1704/b. Az eperjesi ostromzárban tartózkodó fejedelmi hadak által követük, Berthóti Ádám által Sáros vármegye közgyűlése számára megfogalmazott utasítások. Kisszeben, 1704. január 3.; Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. Inv. č. 925. 174. doboz. 1704. Acta Perceptoralia vom Jahre 1704. No. 1–37. ad Reg. XIV. 12/per/1704. Lista Lustralis. Az Eperjes körül állomásozó lovas (és gyalog) hadak mustrája. Nagysáros, 1704. február 13–14.; ŠAP Pracovisko Archív Bardejov MMB Korešpondencia 1703: Lajstromozott iratok: Fasc. 2. No. 49. Szemere László levele Bártfa szabad királyi város bírójához és közönségéhez hadai ellátása tárgyában. Kisszeben, 1703. december 6., Fasc. 2. No. 50. „Méltóságos Fejedelem Felső Vadász Rákóczý Ferenc kglmes Urunk eő Nga egyik Ezeres Capitánya”, Szentmarjay Zsigmond levele Bártfa szabad királyi város bírójához katonái ruházattal való ellátása tárgyában, mivel „Eperjes Várossát mezitelen haddal nem vívhatván”. Kisszeben, 1703. december 6., Fasc. 2. No. 53. Szemere László levele Bártfa szabad királyi város bírójához és közönségéhez. Kisszeben, 1703. december 9., 1704: Lajstromozott iratok: Fasc. 2. No. 13. Luby György levele Grünwald Mátéhoz/Mátyáshoz, Bártfa szabad királyi város főbírójához. Kisszeben, 1704. március 2.; AR I/I, 1873: 75., 131–132., 149–150.; AR III/I, 1978: 319.; Bánkúti, 1975: 31–66.; Esze, 1951: 118.; Esze, 1955: 95., 396–397.; Heckenast, 2005: 389.; Köpeczi – R. Várkonyi, 2004: 178.; Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei, 2004: 86–88.; Markó 1932: 28., 34., 38–41., 44.; Mészáros, 2006: 28., 77–78., 123–124.; Oláh, 2020: 34–35., 38.; Perjés Géza: Az 1703. évi november–decemberi felvidéki

hadjárata, 1999: 90–117., 303–306.; A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai 1703–1704, 2004: 138.; Thaly, 1892: 61–62., 67–68., 233.; Török, 2019b: 80–81., 110–111.

²⁶ Heckenast, 2005: 228.

²⁷ Az ezred története nem teljesen feltárt, Mészáros Kálmán kutatásai szerint a Vitárius János parancsnoksága alatt álló ezred tulajdonosává Rákóczi nevezte ki Orosz Pált és így Vitárius lett Orosz vicekapitánya, illetve az ezred vezénylője, aki 1704-ben a forrásokban főkapitányként, colonellusként (ezredes), vicekapitányként, illetve vicecolonellusként (alezredes) szerepel. Az is elmondható, hogy 1704 februárjában Orosz Pál generális főstrázsamester címeiben szerepel, hogy Rákóczi „egyik Lovas Ezerének Actualis – azaz tényleges (O. T.) – Colonellusa”. MNL BAZML SFL IV. 2001. b. Iratok. Fasc. 208. No. 112/b.; Heckenast, 2005: 460–461.; Mészáros, 2002: 162., 166.; Mészáros, 2006: 21.

²⁸ Heckenast, 2005: 296.

²⁹ Heckenast, 2005: 94–95.

³⁰ MNL OL G 16 3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709. No. 186. 449–454. fol., No. 191. Az eperjesi németekkel való kapcsolattartással és kémkedéssel vádolt sóvári páter ellen folytatott vizsgálat jegyzőkönyve. Készítette: Berthóti Boldizsár, Luby-ezredbeli auditor. Sáros, 1704. május 19. 462–464. fol., No. 259. II. Rákóczi Ferenc instrukciója a kassai fegyverszünettel kapcsolatosan Fekete István részére. Szolnoki tábor, 1704. augusztus 19. 561–562. fol., No. 381. A Rákóczi parancsára a kassai ostromzárban szolgáló lovasezredekéről készített összeírás: Monoky Ferenc ezredének mustrája. Szakaly, 1704. szeptember 12. 851–855. fol.; MNL BAZML IV. 501/b. Materia II. Fasc. I. Frust. 289. II. Rákóczi Ferenc fejedelem rendelete Borsod vármegyéhez, amelyben utasítja a megyét, hogy azok a nemesek, akik eddig még nem insurgáltak, vagy Bercsényi Miklós táborából hazamentek, személy szerint insurgáljanak, de korábbi szándékával ellentétben ne az ő táborába vonuljanak, hanem egy héten belül keljenek fel és vonuljanak a kassai blokád támogatására csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester parancsnoksága alá. Bácskai tábor, 1704. július 7., Materia II. Fasc. I. Frust. 290., Materia II. Fasc. I. Frust. 291. II. Rákóczi Ferenc fejedelem rendelete Borsod vármegyéhez, amelyben – hivatkozva korábbi rendeletére – ismét utasítja a megyét, hogy azokat, akik a Bercsényi Miklós táborából hazaszöktek, vagy eddig még nem insurgáltak, azonnal gyűjtse össze és küldje a kassai blokádhoz csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester parancsnoksága alá. Szeged alatti tábor, 1704. július 28., Materia II. Fasc. I. Frust. 319. A Borsod vármegye Szendrői járásából II. Rákóczi Ferenc hadai között szolgálók összeírása. 1704. február 17.; IV. 2001. b. Iratok. Fasc. 217. No. 120., Fasc. 217. No. 139. II. Rákóczi Ferenc rendelete Zemplén vármegyéhez a vármegye otthon maradt tagjainak insurgálásáról és a kassai blokádhoz vonulásáról, ahol csicseri Orosz Pál „Generális Stráza Mester” parancsnoksága alatt kell a hazát szolgálni. Solti tábor, 1704. június 11.; IV. 2005. b. „Quietantiae Perceptorales.” 2. doboz. Loc. 212. 1704. év. Kassai blokád: Nádaskay György lovas ezereskapitány nyugtája. 1704. március 5., Vitárius János kapitány strázsamestere, Kucsma János nyugtája. Nagyida, 1704. március 26., Vitárius János kapitány „ezeres fő strázsamestere”, Kökinyesi Mihály nyugtája. sine dato [1704.], Vitárius János, Rákóczi egyik lovas ezrede főkapitánya, Horváth Zsigmond első főhadnagy, Szabó István második főhadnagy és a többi tiszt elismervénye (recognitionalis quietantiaja) a Zemplén vármegye által két hordó borra való ajándékként (pro discretione) küldött 40 magyar forintról. Nagyida, 1704. július 12., Kenyhecz János, Rákóczi egyik gyalogezredének ezredese („actualis colonellus”) elismervénye. Enyicke, 1704. szeptember 16., Kenyhecz János, Rákóczi egyik gyalogezredének ezredese nyugtája. Enyicke, 1704. szeptember 26.; IV. 2008/d. Loc. 21. No. 37. „Gloz Sophiae Georgii Nadaskaÿ viduae ut A. contra Ladislaum, qua etiam sororum suarum Christinae et Annae natu minorum Tutorem, Alexandrum, item Joannem, et Gabrielem omnes Bégányi de Eadem, nec non Susannam Andreae Szirmaÿ, Juliannam item Bégányi Joannis Raksányi consortes, qua successores Joanne Jantóianos velut II. ratione debiti Rh flor. 100. motus, sed in decisus. 1736. Benne: Littera A. melléklet. Jantó János kötelezvénye. Sáros, 1704. június 15., Littera C. melléklet. Tanúkihallgatási jegyzőkönyv. 1736.; OSZK Kt. Fol. Hung. 978. III. fejezet. 186. fol. recto.; AMK Tomus II. Collectio Schwarzenbachiana. II. b. Schwarzenbachiana. 12182. Csicseri Orosz Pál generális-főstrázsamester, Kenyhecz János gyalog ezereskapitány, Monaki Ferenc lovas ezereskapitány, Vitárius/Vitális János lovas vicecolonellus, Nádaskay György lovas vicecolonellus biztosító levele a császári katonaság, az egyházi, főúri és nemesi rend, valamint Kassa város polgársága részéről Rákóczi fejedelemhez küldött követek számára biztonságos el- és visszautazásukról. Kassai mezőben, 1704. augusztus 24.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy. 12/pol/1704., 19/pol/1704/a. Sáros vármegye

Orosz Pál generálishoz intézett levelének fogalmazványa arról, hogy a kassai blokádban szolgáló egyes alakulatok katonái, kiváltképpen Kenyhecz János hajdúi rátörtek a „Peklenyi völgyre”, ahol sok kárt okoztak. Sáros vármegye közgyűlése, Kisszeben, 1704. május 5., 19/pol/1704/b. Sáros vármegye gróf Bercsényi Miklóshoz intézett levelének fogalmazványa. Sáros vármegye közgyűlése, Kisszeben, 1704. május 5., 26/pol/1704., 33/pol/1704., 44/pol/1704. Abaúj vármegye közönségének levele Sáros vármegyéhez a Kassa alatt szolgáló Monaki Ferenc- és Nádaskay György-ezredek ellátása ügyében, amelyet Sáros vármegyének kell biztosítani. Abaúj vármegye közgyűlése, Szemere, 1704. július 9., 47/pol/1704.; Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 6/per/1704. Feljegyzés az eperjesi ostromzárból a kassaihoz átvitt Nádaskay-, Monaki- és Szinai-ezredek 1704. július eleje és augusztus 25. közötti hadellátásáról. é. n.; AR I/I., 1873: 148–151., 167., 217–218., 281–282.; Bánkúti, 1975: 49., 54., 56.; Esze, 1955: 176.; Mészáros, 2006: 21.; Oláh, 2020: 64–65., 71.; A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai 1703–1704, 2004: 189–192., 242–250.

³¹ Heckenast, 2005: 111–112.

³² Heckenast, 2005: 346.

³³ Heckenast, 2005: 410.

³⁴ Itt meg kell jegyezni, hogy az általam eddig megismert 1704 eleji Sáros vármegyei források arra utalnak, hogy Lubynek ekkor lehetett néhány gyalogszázada is („úgy mint magam Lajb Companiamra, más Gyalog Seregimre, és Németimre”). Ez nem volt egyedi a szabadságharc kezdetén, hiszen pl. Sréter János ezereskapitány, későbbi brigadéros is 1704 elején egy gyalog- és egy lovasezred főcolonellusa (ezredese). A Luby-ezred történetének megismerése azonban további kutatásokat igényel. ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta política. b. Spisy. 88/pol/1704.; Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 12/per/1704.; Heckenast, 2005: 391.; Mészáros, 2006: 80–81.

³⁵ Amint arra fent, Luby György ezrede esetében is utaltam, úgy tűnik Soós János ezredére igaz volt, hogy még 1704 első felében is egy vegyes, lovas és gyalogos katonákból álló ezred volt, olyannyira, hogy a századokat is „Lovas Gyalog Seregként” nevezi egy összeírás. Ugyanakkor Soós Jánost 1704. januárjában lovas főkapitányként említik. OSZK Kt. Fol. Hung. 1389. Eredeti okmányok. III. kötet. 1704. III. b. Tekintetes Nemzetes Fő Kapitány Sóvári Soós János uram lovas és gyalog ezere katonáinak száma így következik. é. n. 224–234. fol., Rákóczi Ferencz hadseregében Sóvári Soós János Kapitány alatt szolgált lovas és gyalog katonák összeírása. é. n. 235–244. fol.; AR I/I., 1873: 138., 158., 186.; Heckenast, 2005: 228., 389.

³⁶ MNL OL G 16 2. doboz. I.2.c. Katonai iratok 1703–1705. No. 211. II. Rákóczi Ferenc levele Berthóti Ferenchez. Dunaordasi tábor, 1704. május 4. 68. fol., 3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709. No. 186. 449–454. fol., No. 191. 462–464. fol., No. 381., No. 384. A Rákóczi parancsára az eperjesi ostromzárban szolgáló gyalogezredekről készített összeírás: Szentmarjay Zsigmond kapitány ezredének összeírása. Alsebes, 1704. szeptember 26. 856–858. fol.; MNL BAZML IV. 501/b. Materia II. Fasc. I. Frust. 319.; IV. 2008/d. Loc. 21. No. 37. Benne: Littera A. melléklet., Littera C. melléklet.; IV. 2005. b. „Quietantiae Perceptorales.” 2. doboz. Loc. 212. 1704. év. Kassai blokád: Nádaskay György lovas ezereskapitány nyugtája. 1704. március 5.; OSZK Kt. Fol. Hung. 978. III. fejezet. 180. fol. recto., 181. fol. verso, 184. fol. recto, 185. fol. recto, 186. fol. recto, 192. fol. recto; AMK Tomus II. Collectio Schwarzenbachiana. II. b. Schwarzenbachiana. 12182.; ŠAP ŠAL Spišská župa (Szepes vármegye) 1314–1849 (1861). I. A. Kongregačné protokoly. Inv. č. 58. 20. krabica. Kongregačný protokol č. 39. 1703. november 12.–1704. október 16. Benne: Orosz Pál generális levele Szepes vármegye közönségéhez, hogy a vármegye küldje hajdúságát az eperjesi blokádhoz. Nagyida, 1704. aug. 28. 89–90. pp., valamint 112., 115–116. pp.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta política. b. Spisy. 5/pol/1704. Sáros vármegye nemességének lustrája. Szedikerti mezőn (In Pratis Possessionis Szedekerte), 1704. május 14., 19/pol/1704/b. Sáros vármegye gróf Bercsényi Miklóshoz intézett levelének fogalmazványa. Sáros vármegye közgyűlése, Kisszeben, 1704. május 5., 26/pol/1704., 33/pol/1704., 34/pol/1704., 44/pol/1704., 47/pol/1704., 62/pol/1704., 88/pol/1704., 96/pol/1704., 103/pol/1704/a., 103/pol/1704/b., 120/pol/1704./a. Sáros vármegye nemességének lustrája. Kisszeben, 1704. február 27., 120/pol/1704./b. b) Sáros vármegye nemességének lustrája. Szedikerti mezőn (In Pratis Possessionis Szedekerte), 1704. május 14.; Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 6/per/1704., 12/per/1704.; ŠAP Pracovisko Archív Bardejov MMB Korešpondencia 1703: Lajstromozott iratok: Fasc. 2. No. 49., Fasc. 2. No. 50.; 1704:

Lajstromozott iratok: Fasc. 2. No. 3. Sáros vármegye levele Bártfa szabad királyi város főbírájához a bártfai nemesség insurrectioja ügyében. Sáros vármegye közgyűlése, Tölczék, 1704. január 25., Fasc. 2. No. 11. Sáros vármegye levele Bártfa szabad királyi város bírájához, néptribunusához, szenátusához és közönségéhez a bártfai nemesség insurrectioja ügyében. Sáros vármegye közgyűlése, Szentmihály, 1704. február 11.; AR I/I., 1873: 53–56., 148–151., 154–155., 157–158., 192–193., 217–218., 277–282.; Barcsay-Amant, 1933: 212–213.; Esze, 1951: 108.; Esze, 1955: 121–123., 191–192., 353–354., 395–397.; Heckenast, 2005: 389.; Mészáros, 2006: 81.; Oláh, 2020: 39., 64–65., 71.

³⁷ Szina, később Abaujszina, szlovákul Seňa, ma Szlovákia

³⁸ Heckenast, 2005: 416.

³⁹ MNL OL G 16 3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709. No. 378. A Rákóczi parancsára a kassai ostromzárban szolgáló gyalogezredekéről készült összeírás: Szina Mihály kapitány ezredének összeírása. Enyicke, 1704. szeptember 8. 846–850. fol., No. 384.; MNL BAZML IV. 2005. b. „Quietantiae Perceptorales.” 2. doboz. Loc. 212. Loc. 212. 1705. év. Szina Mihály, a kassai praesidium egyik gyalog ezereskapitánya seregének főhadnagya, Kassay György nyugtája bodrogkeresztúri beszállásáról. Bodrogkeresztúr, 1705. február 3.; OSZK Kt. Fol. Hung. 978. III. fejezet. 181. fol. verso.; AMK Tomus II. Collectio Schwarzenbachiana. II. b. Schwarzenbachiana. 12181. Bátor Johann Jacob Dusart de Harre („Harraý Duszar Jakob”) császári ezredes, Kassa szabad királyi város főkommendánsa hirdetménye a Rákóczi hadaival kötött fegyverszünetéről. Kassa, 1704. augusztus 15., 12182.; Tomus IV. H. III/2. pur. 33. Protocollum Sessionum et Determinationum Magistratualium, ac aliorum Actorum Juridicorum de Anno 1704. et 1705. 131/b. fol.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy. 88/pol/1704.; Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 6/per/1704., 12/per/1704.,

⁴⁰ Heckenast, 2005: 292.; Schmidt-Brentano, 2006: 66.

⁴¹ Heckenast, 2005: 456.; Schmidt-Brentano, 2006: 105.

⁴² Heckenast, 2005: 161.; Schmidt-Brentano, 2006: 35.

⁴³ AMK Tomus II. Collectio Schwarzenbachiana. II. b. Schwarzenbachiana. 12182.; AR II/I., 1871: 169–170., 502–508., 575–578.; AR III/I., 1978: 329–330.; Forgách Simon emlékirata, 2004: 441.; Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei, 2004: 86.; Thaly, 1892: 230–240.; Thaly I., 1895: 286–299.; Wrede I., 1898: 138–146.; Wrede II., 1898: 423., 567;

⁴⁴ A képek forrása: Hadtörténeti Intézet és Múzeum. G I h vár alaprajzok, város és környéktérképek, útikönyvek. G I Európa. G I–V. Úti térképek. G I h 403. Vierzig zwey saubere Abrisse verschiedener Gränz Festungen, Schlösser und Städte in Ungarn ungefähr von den Jahren 1660 bis 1664. 18–19. Kaschau. [online: <https://maps.hungaricana.hu/hu/HTTterkeptar/35572/view/?pg=17&bbox=-729%2C-2722%2C3822%2C-58>, <https://maps.hungaricana.hu/hu/HTTterkeptar/35572/view/?pg=18&bbox=-702%2C-2698%2C3849%2C-35> – 2021. augusztus 13.]

⁴⁵ ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 37/per/1704.; ŠAP Pracovisko Archív Bardejov MMB Korešpondencia 1703: Lajstromozatlan iratok: Keczer Sándor, Sáros vármegye alispánja Kisszeben városához írott levele a Montecuccoli-ezred néhány százada Eperjesre érkezéséről és ellátásáról. Eperjes, 1703. október 15. (egykorú másolat); AR II/I., 1871: 169–170., 575–578.; AR III/I., 1978: 329–330.; Forgách Simon emlékirata, 2004: 441.; Heckenast, 2005: 457–458.; Kónya, 1995: 230–231.; Schmidt-Brentano, 2006: 111.; Thaly, 1892: 230–240.; Wrede II., 1898: 567.

⁴⁶ MNL OL G 16 3. doboz. I.2.d. Katonai iratok 1703–1709. No. 191. 462–464. fol.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy. 12/pol/1704., 19/pol/1704., 26/pol/1704., 36/pol/1704., 42/pol/1704., 44/pol/1704., 47/pol/1704.; ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. IV. C. 31/per/1704. A nagysárosi lakosok kérelme Sáros vármegyéhez. é. n.; AR II/I., 1871: 41–42., 169–170., 376–377., 502–508.; Esze, 1955: 191–192., 395–396., Mészáros, 2018: 160.; Oláh, 2020: 63–65.; Theatrum Europaeum, 2013: 301., 308–309.; Thaly, 1892: 224., 230–240.;

⁴⁷ MNL MOL P 396 – 1. Acta Rakociana. No. 423. Orosz Pál levele Károlyi Sándorhoz. Nagyida, 1704. július 4. In: Acta Rákóciana DVD.

⁴⁸ MNL BAZML IV. 2001. b. Iratok. Fasc. 217. No. 120.

⁴⁹ MNL BAZML IV. 501/b. Materia II. Fasc. I. Frust. 289., Materia II. Fasc. I. Frust. 290., Materia II. Fasc. I. Frust. 291.; IV. 2001. b. Iratok. Fasc. 208. No. 112. Orosz de Csicsér Paulus discendentis milites Rakocianos ad Castra compellit. 1704., Fasc. 217. No. 118. Forgách Simon levele Zemplén vármegye közönségének az Erdélybe vezényelt Soós János-, Monaki Ferenc-, Luby György-, Nádaskay György-, Vitárus János- és Kenyhecz János-ezredekbe elmaradozott, elszökött és a vármegyében lappangó, a lakosságot prédáló, fosztogató katonák megfékezése, és az elmaradozott, lappangó katonák és hajdúk ezredeik után küldése, illetve a tolvajkodó egyének megbüntetése ügyében. Kassa, 1704. december 6., Fasc. 217. No. 120., Fasc. 217. No. 139.; Fasc. 217. No. 152. Buday István generális-főstrázsamester, a szatmári ostromzár parancsnoka levele Zemplén vármegyéhez, a jobbágykatonák családjainak adóztatása miatti panasz ügyében. Szatmári tábor, 1704. május 27., Fasc. 217. No. 169. Forgách Simon parancsa Zemplén vármegye közönségének az Erdélyből, különösen is Soós János, Monaki Ferenc, Luby György és Vitárus János kapitányok ezreideiből, de más ezredekbe is elszökött katonák ügyében, amelynek értelmében a vármegye a pátens nélkül haza szökött katonákat rendfokozatra való tekintet nélkül ne csak üldöztesse, de fogassa is el és küldje őket Kassára. Kassa, 1705. december 9., Fasc. 218. No. 258. a. II. Rákóczi Ferenc levele Zemplén vármegyéhez, amelyben beszámolt a trencsényi csatavesztésről. A fejedelem szerint nem annyira a vereség, hanem a hadak csata utána eloszlása miatt keletkezett a zűrzavar és egyben a további harcra buzdította a vármegyét. Parancsot adott az elszökött és otthon lévő katonák felkutatására és a hadsereghez történő visszaküldésére, továbbá, hogy megakadályozzák az ellenség előretörését, utasítást adott arra, hogy Zemplén vármegye nemessége vonuljon táborba Szerencshez augusztus 20-ára. Kistapolcsányi tábor, 1708. augusztus 5., Fasc. 218. No. 259. b. II. Rákóczi Ferenc Bercsényi Miklóshoz írott levele, amely szerint nem annyira a trencsényi csatavesztés, hanem a hadak eloszlása miatt keletkezett a zavar. Miután az eloszlott hadak összpontosításával akarja megakadályozni az ellenség további előretörését, utasítást ad arra, hogy a vármegyei hadak meghatározott helyekre vonuljanak, amit a mellékelt másolatból megért. Ennek értelmében megparancsolja, hogy ezekre a helyekre állítson olyan embereket, akik által igyekezzen a vármegyei hadakat mielőbb összegyűjteni. Bát, 1708. augusztus 5. (egykorú másolat); ŠAP Šarišská župa (Sáros vármegye) 1561–1789. III. B. Acta politica. b. Spisy. 12/pol/1704., 13/pol/1704., 18/pol/1704., 19/pol/1704., 26/pol/1704., 34/pol/1704., 36/pol/1704., 42/pol/1704., 47/pol/1704.; AR III/I, 1978: 313., 336–338., 341., 346., 369., 392–394., 406–409.; Czigány, 2020: 470–475.; Czigány, 2021: 31–55.; Köpeczi – R. Várkonyi, 2004: 197., 204., 235–236., 247–248., 272., 283–285., 294., 324–333., 354., 399., 413–421.; Mészáros, 2018: 160–163.; Oláh, 2020: 28–88.; Perjés, 2002: 98–124.; R. Várkonyi, 1999: 7–14.

⁵⁰ Méltóságos, Főtisztelendő, Nagytisztelendő/Tisztelendő, Tekintetes és Nagyságos, Nemzetes és nem különben Vitézlő Urak, nekem leginkább becsült, és igen tisztelt Uraim!

⁵¹ (lat.) Üdvözetemet és legalázatosabb szolgálataim ajánlását.

⁵² triumphus (lat.) – győzelem, diadal

⁵³ későbbi betoldás

⁵⁴ széllyel

⁵⁵ patientálja (patior, lat.) – tűrje

⁵⁶ diu (lat.): sokáig

⁵⁷ ad vota (votum, lat.): fogadalmakhoz

⁵⁸ Egyébiránt sokáig őrizze Isten fent címzett Uraságtokat a meglévő kívánságaihoz képest. Kelt Nagyidán, az 1704. esztendő júliusának 11. napján.

⁵⁹ Fent címzett Uraságtoknak legelkötelezettebb, legalázatosabb szolgálója. Oroz Pál saját kezűleg..

⁶⁰ Kazinczy Ferenc kézirásos feljegyzése: azaz Orosz Pál, Rákóczi generálisa.

⁶¹ Címzés: (lat.) Méltóságos, Főtisztelendő, Nagytiszteletű/Tisztelendő, Tekintetes és Nagyságos, Nemzetes és nem különben Vitézlő Uraknak X. Y. Fő- és Alispán Uraknak, Szolgabíráknak és Esküdteknek végezetül a jeles Zemplén vármegye prelátsai, bárói nagyságos és nemes urai teljes egyetemének stb., nekem leginkább becsült, és igen tisztelt Uraimnak

⁶² feltehetően 18. századi, egykorú ügyviteli feljegyzés

⁶³ Eredeti ügyviteli feljegyzés (lat.): 1704. augusztus 7-én, a Zemplén mezővárosában tartott közgyűlésünkön jelen levél bemutatva, felolvasva és közzétéve. Keresztes Ferenc vármegyei jegyző által, saját kezűleg.

⁶⁴ 18. századi levéltári jelzet és regeszta: (lat.) R. Meghagyták, hogy Rákócziék szökött katonáit megfogják. 1704. Fas. 217. No. 120.